

УЖИЧКИ РАДНИЧКИ БАТАЉОН

Првог октобра 1941. године добошар је у Ужицу објављивао да ее сви радници врате на своја радна места. Истог дана тај позив упућен је радницима и путем посебних плаката. У међувремену Штаб Ужичког партизанског одреда повукао је један број радника из јединица у фабрике и радионице.

За десетак дана, од 1. до око 10. октобра, готово комплетна радничка класа Ужица из предратног периода нашла се опет на својим местима, по својим струкама, али сада су они били и радници и борци револуције с пушкама. Истина, један број радника и даље је остао у Одреду на дужностима командира и комесара.

Били смо пресрећни што смо се поново окупили на својим радним местима, али сада у нашим, партизанским радионицама за којима смо одавно жудели. Сада више нисмо гледали на услове рада и на радно време. Свима нам је највећа потреба била оно што тражи фронт, а тај фронт био је из дана у дан еве шири и захтевао је све више хране и материјала.

Од радника из партизанских радионица и фабрика формиране су чете које су сачињавале Раднички батаљон.

Раднички батаљон био је директно потчињен Штабу Ужичког партизанског одреда. У почетку је свака чета имала свог командира и комесара, који су примали задатке директно од Штаба, а нешто касније за команданта батаљона одређен је Андрија Ђуровић.

Раднички батаљон, како се ја сећам, формиран је од следећих чета:

1. Чета металских радника имала је око 120 бораца, а у Пушкарској фабрици било је укупно око 180 радника и радница, Претежан део ове чете чинили су пушкарски радници. Ова чета је у почетку поштеђивана од одласка на положај јер је било прече да онди производе оружје и муницију.

2. Чета текстилних радника имала је у свом саставу под оружјем око 140 бораца. У њеном саставу били су кројачи, абаџије и један број ткачких радника из ужичке Ткачнице. У Ткачници је тада радило укупно око 200 радника.

3. Чета кожарских радника имала је у свом саставу око 70 бораца, а сачињавали су је обућари, опанчари, сарачи и радници Фабрике кожа.

4. Чета пекарских и месарских радника имала је око 50 бораца. Највећи број пекара радио је у војној пекари, а остали у градским пекарама, које су онда постојале. Овој чети сам и ја припадао. Командир чете био је Сретен Гудурић, а комесар Душан Андрић.

5. Железничка чета имала је око 40 бораца. Ту су претежно били радници железничке Колнице и машинско особље. Ова чета имала је, ооим личног оружја, блиндирани воз, који су они сами направили.

Највећи број бораца Радничког батаљона био је наоружан новим партизанским пушкама. Добро се сећам да смо после борбе гледали ко од нас има лепше угравирану петокраку на кундаку своје „партизанке“.

Чете Радничког батаљона су радиле свака на свом месту, а пушке су увек биле у близини. Тих дана често је падала команда да се прекине рад и да се спреми за покрет. Сваки је тада брзо скидао радну блузу, узимао пушку и торбицу с муницијом и стајао у строј. Само старији радници остајали су у радионицама ради обезбеђења док се ми не вратимо.

Раднички батаљон имао је више ватрених окршаја с непријатељем пре Кадињаче. Истина, ниједном Батаљон није ишао комплетан, увек су ишле по две или три чете. У новембру смо имали жесток окршај с четницима код Косјерића. Борба је почела на Црнокоси. У тој борби смо од четника заробили тешки митраљез „шварцлозе“ и све чете су похваљене, а Пекарска посебно истакнута за пример. У Косјерићу су нам четници заробили неколико другова и другарица и страшио их мрцварили.

При крају новембра Чета металаца-пушкара је готово цела настрадала од експлозије у трезорима. Батаљон је после тога, у ствари, имао само четири чете. Баш тада ситуација на фронту почела је нагло да се погоршава. Залихе опреме и сировина већ су биле отпремљене на фронт, а оно што је остало у Ужицу почело је да се припрема за евакуацију према Златибору и Шаргану.

Наше радионице биле су већ 26. новембра готово празне. Инвентар нисмо уништавали јер смо рачунали да ћемо се ускоро опхет вратити и да ће нам све то опет требати.

Око пола два по ггодне 27. новембра у пекарску радионицу дошао је командир Пекарске чете Сретен Гудурић, окупио нас све и наредио да у 17 часова будемо у касарни, а до тада да донесемо, ако ко нешто има, од куће.

Скоро сви смо били у касарни пре 17 часова. Неки су уређивали оружје. Донета је муниција и речено нам је да узмемо колико ко може да понесе јер ће нам требати. Сваки је напунио сво-

ју торбицу. Тада још нико ништа није говорио о борби, али смо нреддсећали да се припрема нешто одсудно.

Ту последњу ноћ пред Кадињачу заједнички смо преспавали и били смо још безбрижни јер је фронт био доста далеко од града. Веровали смо да наши борци неће лако пустити Немце у град. У граду је, међу грађанима, ипак постојала узнемиреност јер је једна мања група партизана од Крупња прошла према Златибору. Нико одређено није знао о чему се све ради.

Кад је освануо 28. новембар, најпре омо се уредили, још очистили оружје и мало се спаковали па смо затим, онако опремљени отишли у своју радионицу и сређивали је, више из досаде, све до ручка. После ручка поново смо се спремили и поседали наоколо по радионици, Свак је своје оружје држао на крилу. Командир и комесар чете, су вероватно, отишли да приме задатак. Не прође дуго времена а они стигоше. Ми скочисмо око њих и нитамо их шта има ново и шта ће бити с нама. Командир Гудурић нам најпре рече да поседамо па затим исприча шта има ново: Немци надиру према Ужицу са свих страна, у 15 часова морамо бити постројени на ужичкој житној пијаци са осталим четама а одатле ћемо на смотру испред Штаба код хотела „Палас“.

Тачно у 15 часова били смо на житној пијаци. Ту смо већ затекли постројену чету текстолаца. Прикључили смо се њиховом левом крилу. Стигли су и кожарци и постројили се у продужетку. Командири поравнаше мало чете и командант нареди да се крене према Штабу. У међувремену стиже и придружи нам се и Железничка чета. Сви се заустависмо код Малог парка.

Испред Штаба на дрвеном бункеру затекосмо команданта Душана Јерковића, Имао је кратки кожни капут. Крај њега је стајао комесар Одред Милинко Кушић. Били су још неки другови из Штаба, Ту смо затекли и већу групу окупљених грађана.

Кушић је почео да говори. Говорио је ватрено: Ми морамо привремено напустити град, али ћемо се опет вратити. . . Нећемо дозволити да немачка чизма гази по нашој земљи, да нам Немци цвељају мајке и сестре. . . Док смо живи то нећемо дозволити. Само преко нас мртвих могу то чинити. . .

Јерковић је тада позвао Андрију Ђуровића, наредио да поравна батаљон и окрене надесно. . .

Батаљон крену и запева.

Колона је ишла право преко Теразија. Код Ткачнице нас је сачекао Кремића момак са шпедитером на коме је био натоварен тешки митраљез, прикључио се нашој колони и ишао с нама све до Кадињаче.

На челу колоне била је чета Текстилаца. Они су истурили челну патролу, која је испред осталих ишла на око 250 метара. Имала је задатак да благовремено извести ако примети Немце или нешто друго.

Све до Кадињаче колона се кретала главним друмом, строго десном страном и то у највећој тишини. Веза се одржавала помоћу знакова и шапатам. У току марша цигарете се нису смеле палити.

Кад омо стигли на кривину Дубоког потока, колона Је муњевитом брзином залегла у канал крај пута, јер се изненада зачуо звук мотора, а ми смо помислили да наилазе немачки тенковР1. Ту смо се задржали двадесетак минута, а затим је извршена замена челне патроле и батаљон је кренуо даље, сада с већом опрезаношћу и повећаним одстојањем између бораца. Од овог застанка па све до под саму Кадињачу, где год би колона застала, обавезно смо морали полегати у канал с десне стране пута, окренути погледом дуж пута испред нас.

Негде око поноћи стигли смо у куће с оне стране Кадињаче. Овде су командири чета одредили дужи одмор. Пушачи су могли да запале цигарете. За време тог одмора Душан Јерковић и Андрија Ђуровић су отишли у најближу кућу до пута. Убрзо смо у тој кући видели светло од запаљене лампе. После неког времена у кућу су позвани сви командири и комесари чета, вероватно да се договоре и приме задатак. Остали су тамо око два часа, За то време ми смо се шалили на рачун појединих другова који су се љутили што већ једном не кренемо. У ствари, било је хладно па је стајање на једном месту досађивало. Неки су стално понављали да се даље неће ни маршовати пошто се овде оволико дуго задржавамо. Били смо сигурни само да Немци у току ноћи неће кренути у напад.

Док смо ми о овоме овако већали и шалили се у ноћи пуној измаглице, одједном се неприметно оглаоише командири и комесари и одмах наредише да станемо у колону. На брзину прегледаше сваки овоју чету а затим чете кренуше. Командири су ишли напред, а комесари на зачељу. Сада нисмо ишли главним друмом, већ грebenом до положаја изнад велике оуке. Текстилци однеше на рукама тешки митраљез, а ми Пекари остасмо више њих на свом положају. Почео је распоред сваког појединца. Свакоме је речено где и како треба да залегне и одакле Немци треба да наиђу.

Није прошло дуго времена па је почело да свањава. Сви су били у некој напетости.

Изненада је стигао курир на мотору да види где смо ми за-посели положај и докле су Немци стигли. Мотоциклист се зауставио испред положаја наше чете и питао комесара чете Андрића где се налазе Андрија Ђуровић и Душан Јерковић. Отишао је затим низ косу где су положај држали Кројачи. После извеоног времена видели смо да је мотоциклиста продужио путем према Баји-ној Башти, Непун сат после тога вратио се на наш положај и известио докле су стигли Немци.

Поново је наређено да добро камењем обезбедимо заклоне. У исто време неко нам је донео вест да нам је као појачање стигао топ и да се налази на брду гозади нас.

Мало касније на положај наше Пекарске чете дошао је командант Батаљона Андрија Ђуровић, објаснио нам је тачно докле су стигли Немци и рекао да ће, кад буду пришли нашим положајима, он први из његовог аутомата отворити ватру и да ће то бити команда и за нас за отварање ватре. Пре тога нико не сме метка опалити.

Мотоциклиста је поново дошао из Ужица и донео 20 флаша бензина. Овака флаша од литра била, је до две трећине напуњена бензином, затворена обичним затварачем од плуте, а кроз затварач провучен округли фитиљ од памука. На лицу места показано нам је како се то пали и како се баца на тенк. Речено је да тенк треба пустити да приђе довољно близу. Искрено речено, немачких пешака се нисмо много бојали, али тенковима се нисмо радовали.

Јављено је да су Немци близу и да иду у три колоне. Средња колона иде главним путем и она је највећа. Десна колона иде косом према Биоски, а лева гребеном ка Јеловој гори. Посебно је речено да не иду иикакви тенкови. Вест је брзо прошла од борца до борца и на положајима је завладала мртва тишина, Сви су лежали у својим заклонима од камена. Време хладно. Чуо се звук •неког авиона који је високо прелетао према Белој Земљи.

Први су ватру отворили кројачи по левој колони Немаца. Њихов тешки митраљез је осуо ватру по средњој и левој колони. Проговорио је и наш топ. После тога настала је ураганека ватра с обе стране. Наш тешки митраљез неколико пута је ућуткиван, али је наш топ Немцима, изгледа, задавао доста мука. На срећу немачка артиљерија је стално гађала преко нас тражећи наш топ. Међутим, њихова минобацачка и митраљеска ватра била је убијателна и наносила нам велике губитке. Немци су били далеко бројнији и надмоћнији, али су ипак доста споро напредовали. . .

На рањене нико у том моменту није могао да мисли. У најбољем случају рањеник је стављен у заклон, али опет на бојишту.

Правац повлачења уопште нисмо имали, нити је о томе било речи.

Посавци су нам притекли у помоћ при крају. Повукли су се према Ћетеништу. У повлачењу сам им се и ја прикључио после борбе на Кадињачи.

Драгомир БУЈИЋ